

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
v. Tove Kjeldsen

Sendt elektronisk til tk@sum.dk og sum@sum.dk

Tlf. 6515 1515

Mail: kommune@kerteminde.dk

www.kerteminde.dk

Høringssvar, Miljøvurdering vedr. Slutdepot

3. december 2014

Kerteminde kommune mener ikke det er forsvarligt at anlægge et slutdepot for radioaktivt affald på Kertinge Mark

Sagsnr.

440-2013-10448

Det er Kerteminde Kommunes klare opfattelse, at en placering af et atomaf-faldsdepot vil være særdeles skadelig for kommunens udvikling og fremtidi-ge muligheder.

Dokumentnr.

440-2014-77496

Kerteminde Kommune mener, at et slutdepot som skitseret i nærværende sag er en uacceptabel løsning uanset hvor det placeres, idet det er umuligt at forudsige fremtidige konsekvenser af et sådan anlæg. Ud fra eksisterende kendt viden mener Kerteminde kommunen, at det er mere forsvarligt at etab-lere et mellemlager, således at fremtidige generationer har mulighed for at kontrollere og ændre anlægget, såfremt det måtte vise sig nødvendigt, eller når bedre teknologiske løsninger bliver mulige.

Kerteminde Kommunes overordnede anbefaling til den danske Stat er: Sæt slutdeponering i bero og lad mellemlagrings og eksport nå op på samme beslutningsniveau. Træf herefter beslutning om den rigtigste løsning inkl. placering, udformning, overvågning mv.

Kerteminde Kommune finder det stærkt problematisk, at Staten lader Sundhedsministeriet (arbejdsgruppen) arbejde videre med processen om-kring slutdepot uden at have forholdt sig til muligheden for etableringen af et mellemlager.

På det seneste møde mellem arbejdsgruppen og de kommunale kontaktpersoner (11. november 2014) blev det pointeret at: *"der gøres et stort arbejde med at udarbejde et beslutningsgrundlag for en mellemlagerløsning"*.

På samme møde blev der fremlagt en ny procesplan (november 2014). I denne fremgår der under primo 2015 – politisk stillingtagen til status for spor: *"På baggrund af omegnsstudier og den gennemførte miljøvurdering vedr. slutdepotsplotet, beslutningsgrundlaget om mellemlagerløsning og status vedr. mulighed for eksport af alt affaldet forventes en politisk beslutning vedrørende spor."*

Det er ikke det som Sundhedsministeren har fortalt at der skal arbejdes med. Beslutningen om spor skal træffes på baggrund af miljøvurderinger, hvilket kommunerne er blevet stillet i udsigt i efteråret 2013.

Her afholdt Sundhedsministeren og arbejdsgruppen tre møder med henholdsvis de kommunale kontaktpersoner (10. sep.), borgmestrene (26. sep.) og borgergrupperne (1. okt.). I samtlige referater fremgår det at det er poli-tisk besluttet, at man parallelt med arbejdet vedrørende et slutdepot skal undersøge dels mulighederne for etablering af et mellemlager, dels mulig-hederne for eksport af alt affaldet.

Særligt over for borgergrupperne tilkendegav ministeren: "...at det ved sidste møde med partierne blev besluttet, at der vælges mellem mellemlager eller slutdepot, når SMV'erne er afsluttet...".

De udsendte informationer om de to andre spor er stort set fraværende, og det føles ikke betryggende at slutdepotløsningen tilsyneladende nærmer sig en endelig beslutning uden at mellemlager- og eksport-løsningerne er nævneværdigt belyst.

Kerteminde Kommune er desuden blevet dybt bekymret efter to ganske modstridende oplysninger, der er fremført i dette efterår om affaldets farlighed.

Den tidligere chef for affaldshåndteringen på Risø, Knud Brodersen udtaler, den 6. november 2014, til Fyens Stiftstidende: "at den lavaktive del af affaldet fra Risø stort set kan opbevares hvor som helst. Man kunne blot have udpeget et sted og så sørget for en opbevaring der var "god nok", men ikke nødvendigvis den bedst mulige geologisk set."

Modsat siger Gerhard Schmidt (Øko-institut, Darmstadt, Tyskland) den 1. december 2014 i en pressemeddelelse at: "intet af det danske radioaktive affald fra Risø er ufarligt efter de 300 år, slutdepotet er beregnet til at skulle vare." Og han fortsætter: "To typer affald er ufarligt efter 10.000 år og én kræver lidt længere tid, hvorimod de resterende 18 typer affald skal isoleres fra biosfæren i 100.000 år eller mere."

Når to eksperter kan komme med så forskellige udtalelser er Kerteminde Kommune nødt til at reagere og afkræve en forklaring. Hvordan kan den danske Stat enten stille unødvendige sikkerhedskrav (ufarligt affald i geologisk sikkerhed) eller stille ikke fyldestgørende sikkerhedskrav (holdbarhed i 300 år, modsat farlighed i mindst 10.000 år)?

Uanset om hvilken af disse eksperter har ret eller tager fejl, finder Kerteminde Kommune at affaldet bedst håndteres i et mellemlager under behørig overvågning.

Det kan være nødvendigt med en yderligere sortering af affaldet i forhold til måden det i dag er opmagasineret på. Kerteminde Kommune understøtter til fulde Gerhard Schmidts holdning: "Egentlig skulle man, før man begynder at finde et sted til et slutdepot, temmelig præcis vide, hvilken type slutdepot der er brug for. Og eftersom man ikke har vidst det, har man lavet en søgning efter stedet til et slutdepot, som reelt er værdiløs".

For så vidt angår slutdeponering finder Kerteminde Kommune, som nævnt i scopinghøringen i sommeren 2014, at anbefalinger fra EU om håndtering af højaktivt affald (dyb geologisk deponering) blandes sammen med det danske lav- og mellemaktive affald. Dette støttes ligeledes af Knud Brodersens udtalelse: "Man skal undgå, at kvalitetskrav relevant for højaktivt affald kommer til at influere på bortskaffelsen af mere trivielt affald."

Kerteminde Kommune finder heller ikke at der i begrebet "dyb geologisk deponering" ligger til hensigt arbejde med 30, 50 eller 100 m. Dybt er i dette tilfælde noget meget dybere. Gerhard Schmidt udtaler: "I stedet for et mellemdybt eller overfladenært depot, bør affaldet graves 300-800 m. ned i sikre geologiske lag". Dette er dybder som de hidtidige geologiske undersøgelser og vurderinger overhovedet ikke har beskæftiget sig med.

Kerteminde Kommune kan se at mellemlagring, som COVRA i Holland, er en reel løsningsmulighed i mindst 100 år frem. Kerteminde kommune bemærker også at intet land har etableret et slutdepot for alle affaldstyper. Der findes kun overfladeslutdepoter for lav- og mellemaktivt affald. Kerteminde Kommune ser ikke grund til at Danmark skal have et ambitionsniveau om at være først på dette område. Andre lande må have større behov, større viden og større ekspertise på området.

En langtidslagring i et mellemlager (op til 100 år) muliggør en overvågning af bygninger/holdere og en mere optimal behandling, efterhånden som der opnås mere viden og bedre teknologi på området.

Den eksisterende viden på området i dag er efter Kerteminde Kommunes vurdering alt for begrænset til at kunne etablere et forsvarligt og holdbart slutdepot.

En sådan plan eller program for håndtering af radioaktivt affald - mellemlager, slutdepot eller eksport ville efter Kerteminde Kommunes opfattelse også skulle udsættes for en miljøvurdering, således at den rigtige håndteringsmetode kunne findes. Og det er denne miljøvurdering som efter Kerteminde Kommunes er blevet lovet af Sundhedsministeren inden der træffes afgørelse om spor. Socioøkonomi bør også være en del af denne vurdering. Flere eksperter i miljøret (Ellen Margrethe Basse, Aarhus Universitet) og i miljøvurdering (Lone Kørnøv, Aalborg Universitet) har udtalt tilsvarende om at miljøvurderingen af slutdepot versus mellemlager versus eksport mangler eller burde afløse den nærværende miljøvurdering. Miljøvurdering af håndteringen af affaldet burde være foretaget sammen med eller inden beslutning B48 i 2003.

Bemærkninger til Miljøvurdering

Kerteminde Kommune bemærker at mange af punkterne er vurderet på et overordnet niveau, således at konklusionen/vurderingen af et givent emne er den samme for alle 6 områder. Dette gør at beslutningen om de to tilsyneladende bedst egnede områder træffes på et reduceret og ikke reelt grundlag. Kerteminde Kommune har i miljøvurderingen identificeret i alt 35 behandlede emner. Indholdsmæssigt er 10 af emnerne (Kommuneplan, Nationalparker, Befolkning, Erhverv, Turisme, Rekreative områder, Sundhed og strålebeskyttelse, Socioøkonomi, Overfladevand og Jord) så enslydende, at der ikke kan ses forskel mellem områderne. Nogle af disse enslydende områder er præcis de områder som kommunerne lever af og profilerer sig på: Eksempelvis påvirkningen på befolkningen som er særdeles væsentlig, men ikke er vurderet i miljøvurderingen.

Det kan ikke læses ud af miljøvurderingen om hvilken betydning begrebet naturinteresser har for placeringen af slutdepotet.

Som Kerteminde Kommune læser miljøvurderingen vil beslutningen om to mulige placeringer af et slutdepot blive truffet på baggrund af identiske overordnede vurderinger, samt emner hvor det er uvist om de egentlig har betydning. Kerteminde kommune finder ikke noget reelt vurderingsgrundlag.

Tekniske emner

Formålet med miljøvurderingen er at lægge grundlaget for udvælgelsen af to områder til det videre planlægningsarbejde. Med mindre der kan peges på emner som gør et givent område uanvendeligt til depotet, kan der derfor ikke undgås at der skal foretages en sammenligning af områderne.

Når miljøvurderingen skal bruges til at nå frem til en indstilling om placeringen af et slutdepot, forventede Kerteminde Kommune at der i miljøvurderingen var lagt større vægt på områdernes forskelligheder. Kerteminde kommune mener ikke denne miljøvurdering kan danne grundlag for en beslutning om placering.

Biodiversitet

Det fremgår af Naturbeskyttelseslovens §3 at slutdepotet ikke kan placeres i et §3-udpeget område, idet dette helt sikkert vil medføre en tilstandsændring. Der kan dispenseres fra dette forbud, men da der i miljøvurderingen for Kertinge Mark (og de øvrige områder) står: "Da bruttoområdet er relativt stort, og der er få beskyttede naturområder, er der mulighed for at placere anlægget således, at det ikke berører § 3 beskyttet natur" ville den kommunale naturmyndighed ikke kunne dispensere, idet der plads til at placere anlægget uden for §3-arealerne. Det ville have været passende at fjerne §3-udpegede arealer fra planområderne, således at den direkte konflikt som minimum også fjernes. Om anlægget kan påvirke et §3-areal sekundært selvom det placeres uden for selve arealet, kan så indgå i den videre planlægning. Tilsvarende bemærkes for strandbeskyttelseslinjen (Naturbeskyttelseslovens §15), hvor anlægget efter miljøvurderingens beskrivelser ikke kan placeres. Fjern disse arealer fra planområderne, så konflikten undgås.

Biodiversiteten kan også kobles med socioøkonomien og de bekymringer som offentligheden udtrykker. Danmarks Jægerforbund Kerteminde udtaler i den sammenhæng: "*Grundlaget for al jagt er gode vildtbestande og en rig og varieret natur. For at sikre dette er det nødvendigt med tilstrækkelige levesteder af den rigtige kvalitet. På den baggrund er vi i JKF Kerteminde nervøse for, at et slutdeponi for atomaffald med tiden i form af et udslip kan få konsekvenser for såvel naturen som nærmiljøet. Med det tænker vi på både de synlige naturværdier i nærområdet og på f.eks. grundvandet. Hvis sidstnævnte bliver forurenet kan det få uoverskuelige konsekvenser for både mennesker og dyr i området.*"

Befolkning og sundhed

Vurderingerne på lokalbefolkningen må inkludere mere end blot de lokale oplysninger om antallet af borgere. I miljøvurderingen har kommunerne i forbindelse med scopinghøringen eller tidligere i processen angivet antal borgere i forskellige byområder i forskellig afstand til planområdet. miljøvurderingens tal viser at en placering på Kertinge Mark vil påvirke op mod 180.000 personer inden for ca. 15 km, mens der for de øvrige områder ikke påvirkes meget over 20.000 inden for tilsvarende afstande. I selve vurderingen af påvirkningen er denne angivet ens for alle seks områder. I udvælgelsen (GEUS report no. 11, 2011) af de 6 områder (fra en liste med 22), der nu miljøvurderes, blev Hindsgavl-halvøen bl.a. anbefalet fravalgt pga. befolkningstæthed. Kerteminde Kommune finder, at placering af slutdepot på Kertinge Mark vil være i strid med de oprindelige retningslinjer om ikke at placere depotet nær større byområder. Kerteminde Kommune bemærker i øvrigt at beskrivelsen af Hindsgavl-området ligger meget tæt op af beskrivelserne i nærværende miljøvurdering: "*Området består af Hindsgavl-halvøen og Fænø. På Hindsgavl er de geologiske forhold velegnede med fede og meget fede lav-permeable lerarter, men området ligger tæt ved både Middelfart og Fredericia, hvilket kan gøre området mindre attraktivt. På Fænø, hvor der er begrænsede oplysninger, ser de geologiske forhold også egnede ud. Begge delområder har begrænsede eller ingen drikkevandsinteresser. Effekter af klimaændringer vil ikke påvirke et depot, hvis det placeres væk fra*"

kysten. Der er ingen NATURA2000- begrænsninger." Dette indikerer for Kerteminde Kommune at nærværende miljøvurdering ikke er gået væsentligt dybere end de indledende forstudier.

Sundhed

Under dette begreb peger miljøvurderingen på strålebeskyttelse og transport. For strålebeskyttelse henvises til afsnit 4.2, "da der gælder de samme forudsætninger vedrørende sikkerhedsvurderinger og myndighedsgodkendelser uanset valg af område." I forhold til strålebeskyttelse er placeringen blandt de seks områder altså ikke relevant. Kerteminde kommune mener at strålebeskyttelse er relevant. Placeringen ift. strålingen må have betydning. Særligt såfremt Gerhard Schmidt har ret i at der vil være farlige radioaktive udslip, når slutdepotet om 300 år ikke længere kan holde på affaldet.

Socioøkonomi

I miljøvurderingen fremgår påvirkningen på socioøkonomien i Kerteminde som: "Det er i sådan en situation ikke utænkeligt, at et slutdepot kan medføre afledte negative effekter på turismeerhvervet, afsætningsmuligheder for varer, herunder lokale økologisk producerede varer, det psykiske velbefindende for borgerne i området mv. alene på grund af utryghed og mistro. Det er derfor af afgørende vigtighed for de sociale virkninger af planen, at utrygheden og mistroen sænkes.

Samlet set kan der være en risiko for påvirkning af de socioøkonomiske forhold, herunder også de attraktioner som interesserne peger på i området i form af særligt Vikingemuseet Ladby samt Kerteminde Kommunes generelle visioner for friluftslivet i kommunen. Planen for slutdepotet kan således være i konflikt med de overordnede strategier og visioner der ligger for området, som bl.a. er beskrevet i Kerteminde Kommuneplan."

Kerteminde Kommune mener ikke at de socioøkonomiske forhold er belyst tilstrækkelig. Kerteminde kommune bemærker at Vikingemuseet Ladby kan erstattes med Joboland, Lalandia eller Thise Mejeri, hvorved teksten stort set bliver enslydende med teksterne i de andre områder.

Kerteminde Kommune og vores borgere har rejst disse bekymringer eller antagelser om påvirkning. En analyse og vurdering kan ikke gå på: "Det er ikke utænkeligt" og "der kan være risiko for". Kerteminde kommune mener, at der bør kunne komme et mere præcist indhold frem. Vil anlæg af et atomaffaldsdepot medføre socioøkonomiske påvirkninger?

I forhold til tilflytning til Kerteminde Kommune vil det have en negativ påvirkning. Der findes eksempler på hussalg i Kertinge-området, hvor der var aktivitet inden pressemeddelelsen kom i maj 2011, men som fortsat står usolgte og uden besøgsaktivitet. Yderligere kan der henvises til udtalelser som denne: "*Da jeg måske over tid skal flytte til jeres by, vil jeg høre om i har fået noget at vide om depot med atomaffald bliver Kerteminde kommune, for det ministeriet jeg har skrevet til for nogle måneder siden har ikke besvaret min henvendelse, det er rart at vide om depot for atomaffald kommer til jeres by, da jeg så ikke har lyst til at flytte.*" (mail af 5. november 2014 fra KH)

Grundvand

Kerteminde Kommune finder at grundvandsforholdene under Kertinge Mark er kraftigt undervurderede.

I tabel 10-10 (side 128) beskrives det at en eventuel konflikt (påvirkning) med enkeltindvindere kan undgås ved at de tilsluttes almen vandforsyning. Kerteminde Kommune finder ikke, at der i Lov om Vandforsyning mv. (Lov-BEK nr. 1199 af 30/9-2013) er hjemmel til at påbyde enkeltindvindere at overgå til almen vandforsyning før det er konstateret at deres vand er uegnet som drikkevand, samt at andre forsøg på afhjælpning af situationen er af-

prøvet. Dette kan altså ikke gennemføres som følge af planlægning, men alene på grundlag af konstateret forurening. Selv hvis denne mulighed kan udnyttes ser Kerteminde Kommune dog et problem i forsyningsikkerheden, idet Kerteminde vandværk ikke nødvendigvis kan levere vand til disse enkeltindvindere. Særligt boringerne til erhverv kan være i risiko for at miste deres forsyning, da deres behov måske ikke kan matches af kapaciteten i det forholdsvis lille og sårbare grundvandsmagasin.

Området med særlige drikkevandsinteresser (OSD) sydøst for planområdet er beskrevet "vigtigt grundvandsmagasin" og "den primære grundvandsressource for Kerteminde by". I strømningsmodellen i "Indsatsplan for grundvand. Kerteminde 2006" henvises der ikke til en strømning fra Kertinge Mark til drikkevandsmagasinet. Kerteminde Kommune finder at denne model er tegnet på et forholdsvis tyndt grundlag, og kommunen må som minimum anmode om at dette undersøges og dokumenteres i en eventuel VVM. Problemstillingerne med nok rent drikkevand i Kerteminde bør ikke forstærkes af beliggenheden af et slutdepot, hverken i den nærmeste fremtid eller om 300 år, hvor depotet muligvis kan lække.

I forhold til påvirkning finder Kerteminde Kommune at der i miljøvurderingens tabel 10-10 under drikkevandsvandsinteresser burde have stået Ja/nej til om påvirkningen kan undgås, idet dette ikke vides med sikkerhed. Og påvirkningsgraden burde sættes til væsentlig, idet drikkevandsmagasinet vil blive væsentligt påvirket indirekte, såfremt enkeltindvindere skal tilsluttes, eller fuldstændigt ødelagt, såfremt der rent faktisk er en strømning fra Kertinge Mark til OSD Kerteminde.

Turisme

Miljøvurderingen beskriver kun kortfattet kommunens visioner og mål på turisme, og i selve vurderingen skrives kun ganske kort: "Samlet set kan der være en risiko for påvirkning af de socioøkonomiske forhold, herunder også de attraktioner som interesserne peger på i området i form af særligt Vikingemuseet Ladby samt Kerteminde Kommunes generelle visioner for friluftslivet i kommunen." Kerteminde Kommune finder, at de indsendte forhøringsvar fra Øst Fyns museer (Vikingemuseet Ladby) og fra Turismens Venner er negligeret i vurderingen. Fra Vikingemuseet Ladby er det påpeget, at branding af området omkring museet vil være negativ. I forhold til ønskerne og planerne om at blive optaget på listen over Verdenskulturarv vil det være en katastrofe, idet næromgivelserne også er vigtige. Branding er vanskeligt, idet det handler om personers opfattelse af en ting. Men miljøvurderingen kunne have dyrket det helt konkrete i kravene til udpegninger på Verdenskulturarvslisten. Er der en reel problemstilling her? Turismens Venner påpeger også et problem med branding. Kan økologiske gårdbutikker fortsat kaldes sig økologiske, når de placeres eller får deres varer fra eller nær et slutdepot? Kan man få en økologisk mærkning af varer produceret på/nær et slutdepot?

Kerteminde Kommune finder også her et problem i miljøvurderingens detaljeringsgrad. Der kunne være gået meget tættere på spørgsmålene i de forskellige afsnit.

Sammenfattende konklusion og anbefaling til det videre beslutning

Kerteminde Kommune finder at formålet med en miljøvurdering er at identificere alle relevante miljøpåvirkninger som en plan måtte medføre. Dette ses ikke gjort med den nærværende miljøvurdering, idet der for flere emner blot er henvist til generel tekst.

Kerteminde Kommune finder, at da den nærværende miljøvurdering indeholder 6 ligestillede alternativer, hvoraf der pt. skal udvælges 2, må miljøvurderingen desuden lægges fokus på alternativernes forskellighed. I forhold til den nærværende miljøvurdering vil det være "et terningkast" som afgør udpegningen. Det fremgår ikke hvilken vægtning de forskellige emner har. Der er for flere emner ikke gennemført egentlige analyser og vurderinger, på trods af at relevant viden må forefindes eller forholdsvis let kan indhentes.

Kerteminde Kommune ser ikke den nærværende miljøvurdering som et alternativ til en miljøvurdering mellem håndteringsalternativerne: Mellemlagring inden deponering, derefter Slutdepot eller Eksport. Miljøvurderingen af håndteringen er også påkrævet inden der træffes beslutning. Kerteminde kommune mener at der bør foretages en miljøvurdering på beslutning B48 før processen fortsættes. Kerteminde kommune er overbevist om at en sådan miljøvurdering vil vise at noget af det radioaktive affald kan mellemlagres, noget eksporteres og noget slutdeponeres overfladenært.

Affaldet er den store forhindring.

Mængden er endnu ikke fastlagt. Er der tale om 5.000 eller 10.000 kubikmeter? Er de særlige 233 kg med eller ikke med?

Klassifikationen af affaldet er usikker. Kortlivet lav- og mellemaktivt, langlivet lav- og mellemaktivt, højaktivt eller langlivet mellemaktivt. Dette understøttes af Gerhard Schmidt (Økoinstitut, Darmstadt, Tyskland), der til Information (1. december 2014) udtaler: "*Danske myndigheder har fejlagtigt karakteriseret det meste af det danske atomaffald fra Risø som relativt ufarligt. Planerne om at anbringe alt affaldet i et overfladenært dansk slutdepot er derfor helt utilstrækkeligt, og processen bør gå om.*"

Fremtidigt affald er uafklaret. Er depotet åbent for de årlige 8 kubikmeter nyt affald eller er det lukket? Hvis det er lukket, hvor skal det årlige nye affald så hen?

Når alt dette ikke er afklaret, ved vi intet om hvad vi taler om. Intet kan vurderes, idet man må generalisere, hvorved alt enten bliver ufarligt eller alt bliver ekstremt farligt, afhængig af hvordan man ser på tingene. Klassificer, Sortér og Vej affaldet. Kortlivet affald vil muligvis efter nogle år (30, 300 eller mere) i et mellemlager være ufarligt og kunne udtages til normal genanvendelse af affald. Beton kan nedknuses og indbygges i eksempelvis vejanlæg. Metal kan nedsmeltes og genanvendes. Når den radioaktive aktivitet er under et givent niveau, vil man ikke kunne adskille affaldet fra andet ganske almindeligt affald. Affaldets indhold af tungmetaller bliver måske så det største problem, men det må relevante affaldsmyndigheder håndtere til den tid.

Venlig hilsen

Borgmester Hans Luunbjerg

Kommunaldirektør Timm Jeppesen